

ÇOCUK, EBEVEYN, TOPLUM ÜÇGENİNDE "İYİ AİLE YOKTUR"

Gözdenur AYDIN¹

Makalenin Geliş Tarihi: 12.04.2021

Yayına Kabul Tarihi: 24.04.2021

Online Yayınlanma Tarihi: 07.06.2021

İyi Aile Yoktur eseri Nihan Kaya tarafından kaleme alınmış bir fikir kitabıdır. Hepimiz bir zamanlar çocuktuk. Hepimiz aslında hâlâ çocuğuz, o çocuk. Şairin "Çıkmaz çocukluğundan dışarı / Kimse." demesi gibidir insanın hâller içinde saf tutması. Peki şimdi öncelikle kendi çocukluğumuzu ve dahi insanlığın en saf ve pak çağı olan "çocukluğu" göz ardı etmemiz nedendir? Nice tanımlar, etiketlerle ifade ettiğimiz lakin önünü alamadığımız mağduriyet hâlinin sebebi nedir? Bir çıkmazın içinde herkesin herkese sırtını döndüğü vaziyette çocuğu, yetişkini, aileyi dolayısıyla toplumsal dönüşümü ifade ederken neyi gözden geçiriyoruz? Bu çerçevede Nihan Kaya'nın *İyi Aile Yoktur* eserinin inceleneceği bu yazıda çocuk, yetişkin, toplum perspektifinden insan olma hâline dikkat çekilecektir. Her bölümün belirli bir teması olmamakla birlikte yazarın değindiği hususlar itibarıyla bölümler; çocuğun ailedeki yeri, çocuğun eğitim hayatındaki yeri, anne-baba ve çocuk üçgeni, toplum değer yargılarında çocuk ve ailenin yeri, temellendirmeleriyle birbirini besleyen bir yapıda işlenmiştir. Yazar, önemli görmediğimiz, görsek dahi kaçırdığımız kimi olayların altını kalın çizgilerle çizerek bir bilim insanı olarak üstüne düşeni yapmaktadır.

ABSTRACT

İyi Aile Yoktur (There is no good family) is an opinion book written by Nihan Kaya. We were all kids once. We are all still children. Taking sides in situations is like poet's saying "Can't get out of his/her childhood / Nobody." So why do we ignore our own childhood and "childhood years", which is the purest and purest age of even humanity? What is the reason for the state of victimization that we express with many definitions and labels, but which we cannot prevent from? What do we miss when we express the child, the adult, the family and thus the social transformation in a dead-end where everyone turns their backs on everyone? In this review, it will be highlighted to the state of being human from the perspective of child, adult and society. Although each chapter does not have a specific theme in the book, the chapters in terms of the issues

¹ Yüksek lisans öğrencisi, OMÜ, EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM, gozdenuraydin0@gmail.com; ORCID NO: 0000-0002-1627-3981

mentioned by the author; the place of the child in the family, the place of the child in the education life, the triangle of the mother-father and the child, the place of the child and the family in the social value judgments are processed in a structure that mutually reinforces each other. The author as a scientist emphasizes some events that we do not consider important and that we avoid even if we face them.

KİTAP İNCELEMESİ

İyi Aile Yoktur eseri Nihan Kaya tarafından kaleme alınmış bir fikir kitabıdır. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu olan Nihan Kaya, University of Essex'te psikanaliz dalında yüksek lisans, King's College London'da doktora yapmıştır. Edebiyat ve psikoloji alanında uluslararası çalışmalar yapmış olan yazarın bu çalışma kapsamında değerlendirilecek *İyi Aile Yoktur* eseri 2018 yılında yayımlanmıştır.

Hepimiz bir zamanlar çocuktuk. Hepimiz aslında hâlâ çocuğuz, o çocuk. Şairin "Çıkmaz çocukluğundan dışarı / Kimse." demesi gibidir insanın hâller içinde saf tutması. Peki şimdi öncelikle kendi çocukluğumuzu ve dahi insanlığın en saf ve pak çağı olan "çocukluğu" göz ardı etmemiz nedendir? Nice tanımlar, etiketlerle ifade ettiğimiz lakin önünü alamadığımız mağduriyet hâlinin sebebi nedir? Bir çıkmazın içinde herkesin herkese sırtını döndüğü vaziyette çocuğu, yetişkini, aileyi dolayısıyla toplumsal dönüşümü ifade ederken neyi gözden geçiriyoruz? Bu çerçevede Nihan Kaya'nın *İyi Aile Yoktur* eserinin inceleneceği bu yazıda çocuk, yetişkin, toplum perspektifinden insan olma hâline dikkat çekilecektir.

"İyi Aile Yoktur. Ya da paradoks şu ki iyi aile, 'İyi Aile Yoktur' düsturuyla hareket eden aile olabilir ancak." (s.16) diyerek sözü ele alan yazar, eseri dört ana bölüm ve onları takip eden alt başlıklarla okura sunmaktadır. Her bölümün belirli bir teması olmamakla birlikte yazarın değindiği hususlar itibariyle bölümler; çocuğun ailedeki yeri, çocuğun eğitim hayatındaki yeri, anne-baba ve çocuk üçgeni, toplum değer yargılarında çocuk ve ailenin yeri, temellendirmeleriyle birbirini besleyen bir yapıda işlenmiştir. Kitabın ilham aldığı psikoloji alanının öncü isimlerinden Alice Miller'dan sıkça alıntılar yapılmış olup, kitabın genel muhtevasının bu şekilde inşa edildiği görülmektedir.

Kitabın hemen her bölümü çocuğa davranış biçimleri temelinde oluşturulmuştur. Kitapta kadın, erkek yahut anne, baba perspektifinden toplum değer yargıları ve insanın bu değer yargılarındaki yerine değinilmektedir. Yazar, bu hususta insanın evvela kendini bilmesi gerektiğini bunun mümkün olmasının ise çocukluktan geçtiğini söylemektedir. Bunu desteklemek için anne, baba ve çocuk ilişkisinin iyi anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. "Bütün anne ve babalar kendi travmalarının acısını, o travmayı aşamadıkları ve çözümleyemedikleri, kendi anne-babalarının o travmadaki suçunu tam manasıyla kabul edemedikleri takdirde çocuklarına çektirirler." (s. 46) ifadesiyle yazar aslında anne ve babaların çocukluğuna da dikkat çekmektedir. Öte yandan insanlık tarihine dair devamlılığını koruyan bir sorunsala da işaret etmektedir. Bir anne babanın çocuğuna yükselttiği ses, kaldırdığı el aslında kendi çocukluğuna gösterdiği tavidir ki bu sebeple insanın kendini tanımasının, duygularını ve duygularının sebeplerini tanımasının önemli olduğu kitabın her aşamasında vurgulanmaktadır.

Çocukluktan yetişkinliğe değin insana dair birçok hâli ele alan yazar, kişilik inşasının çocukluk çağında başladığını, yaşanan her şeyin izinin korunduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple sağlıklı bir kişilik inşasının ancak sevgiyle mümkün olduğunu her çocuğun dolayısıyla her yetişkin çocuğun temel ihtiyacının sevgi olduğunu belirtmektedir. Ebeveynlerin anne babalık sıfatına ve sevgi bahanesine sığınarak çocuğun her şeyden önce bir birey olduğunu unutmasını, iradesinin yok sayılmasını birçok örnek olayla eleştirmektedir. Bu durumu sadece anne babalar değil eğitimcilerin de yaptığını söyleyerek, otorite adı altında çocuğun öz benliğine, yaratıcılık, iletişim becerileri gibi birçok yetisine zarar verildiğinin altını çizmektedir. Günümüzde birçok tartışmanın odak noktası olan "istismar" kavramına tam bu noktada değinmektedir. İstismarın asıl sebebi anne babadır derken aslında bahsi geçen tüm dayatmalar ve yok

saymaların istimara gebe bir sürecin başlamasına sebep olduğunu dile getirmektedir. Öyle ki "Sorgulamalarına izin vermediğimiz her çocuk istismarın muhatabıdır."3 (s.103) diyerek bu durumun görüldüğünden daha boyutlu olduğunu ifade eder. İradesi yok sayılan, saygı duyulmayan, seilmeyen, değer görmeyen her çocuk yahut her çocuk yetişkin aynı zamanda bir acının muhatabıdır. "Acı geçer ama acı çekmiş olduğumuz gerçeği hep bizimle kalır." (s.106) ifadesiyle yazar, insana bir lütuf olarak verilen hafızanın insanın aynı zamanda zihin mezarı olabileceğini söyler. Bunun olmaması için en temelde yapılması gerekeni bir teklif olarak okuruna sunar: "Ben size çocuğa karşı açık, içten, dürüst olmayı, çocuğa karşı hiyerarşi kurmamayı teklif ediyorum." (s.116) Bu teklif okur şahsında tüm toplumdur aslında.

Anne, baba, çocuk üçgeninin toplumun aynası olduğu ve toplumun değer yargılarının bu bağı derinden etkilediği söylenebilir. Öyle ya her çocuk bir eve, bir ele doğar. Dünyayı selamladığı kucak ona nasıl "merhaba" derse, o da dünyaya öyle "merhaba" der. Yol arar yordam bulur nihayetinde yolu başkalarıyla kesişir. Toplumun her birini başka yoğurduğu "merhaba"lar, çocuklar, çocuk yetişkinler... Yazar bu çerçevede çocuk kavramı üzerinden toplum, kültür, sanat, felsefe temellendirmeleri yaparken aslında hepimizin parçası ve yaratıcı olduğumuz toplum değer yargılarının izini taşıdığımızı vurgulamaktadır. Hitler'in faşizmi, Kafka'nın ıstırapı, Kierkegaard'ın düşmanlığının aslında toplumda görünmez ilan edilen çocuk olgusundan kaynaklandığı bir gerçektir. "Bu çocuk'u savunur gibi yaptığımız durumlarda bile göremediğimizi, asıl derdimizin çocuk olmadığını, çocuk'un realitesinin bizim için hâlâ görünmez olduğunu gösteriyor." (s.270) diyerek aslında şiddet gören çocuğun dolayısıyla şiddet gören kadının, şiddet gören erkeğin hakkının parmak uçlarımızla değil eylemlerimizle aranması gerektiğini ifade etmektedir.

Günümüzde insana ait tüm hâller tanımlarla birbirinden ayrıştırılırken gözden kaçırdığımız şeyin insanlığın kendisi olduğunu ve hak kavramının tüm tanımların üstünde birleştirici bir güç olduğunu bilmek mühimdir. Nihan Kaya, o küçük çocuğun bir gün yetişkin olacağını; anne baba olmanın sahip olmak değil koruyucu olmaktan geldiğini; istismarın, şiddetin birden çok yüzü olduğunu ve görünmez kılınan her çocuğun bir şekilde bunun parçası olacağını söylerken farklının "öteki" olmadığını, toplum değer yargılarının yaratıcısının biz olduğumuzun altını çizer. İnsanın kavgasının evvela kendisiyle başladığı bu düğüm çözülmedikçe insanlık tarihine kötü bir miras olarak kalacağı öngörülebilir.

Yazar alan tecrübesi ve kaleminin bilimsel tutumuyla altını çizdiği tüm bu kavramların temellendirmesini de insana ait hâller üzerinden yapmaktadır. Her biri alan öncüsü olan bilim insanları, edebiyatçılar ve felsefecilere göndermelerle ve hayatın içinden gelen tecrübelerle eserini zenginleştirmektedir. Yazar bu eserinde olduğu gibi diğer eserlerinde de çocuğun var oluşunu, sevgiyi önemsemekte ve gerekli görmektedir. *İyi Toplum Yoktur, Bütün Çocuklar İyidir* eserleri de yazarın, "çocuğun" elinden tutarak toplum eleştirisinde bulunduğu diğer kitaplarıdır.

Öteki demekten kaçınan ve farklılıkların saygınlığına inanan yazar, buna rağmen savunduklarıyla kimi vakit zıt düşebilmektedir. Toplumsal değerlere haklı eleştirilerde bulunurken batı perspektifinden inceliyor olsa gerek bazen ele aldığı olaylar, görüşler hakikati yeterince yansıtmayabilmektedir. Anadolu'nun sentez bir kültür coğrafyası olduğu ve bu sebeple karşılaştırmalı bir üslupla incelenmesi gerektiği söylenebilir. Bu hususta eserin bilimselliği için ele alınan konularda başvurulan kaynakların tek görüş üzerinden yapılan genellemelerden uzak, derin ve kapsamlı bir perspektifle sunulması faydalı olabilir.

Yazar, önemli görmediğimiz, görsek dahi kaçtığımız kimi olayların altını kalın çizgilerle çizerek bir bilim insanı olarak üstüne düşeni yapmaktadır. Bu sebeplerle incelediğimiz kitabın bazı üniversitelerin Sosyal Hizmet bölümü hocaları tarafından öğrencilere tavsiye edildiği, kitap üzerinden ödevlendirmeler

yapıldığı bilinmektedir. Üniversitelerin eğitim bilimleri alanı başta olmak üzere “çocuk” kavramına eğildiğimiz her öğrenim alanında kitabın muhtevasının yararlı olacağı söylenebilir. Bunların yanı sıra genç, yetişkin toplumun her kesiminden insanın kitabı okuması tavsiye edilebilir. Zira okurun kendi hayatından ve tanıdığı olduğu hayatlardan muhakkak izler bulacağı bu eser, insana ayna tutmaktadır.

KAYNAKLAR

Kaya, N. (2018). *İyi Aile Yoktur*. İstanbul: İthaki.